

بیخ چینی (جین سینگ)

(داروی گیاهی معجزه گر در طب سنتی)

به کوشش

دکتر جلال جلال شگویی دکتر محمد کلامی

دکتر یوسف یک بابا پور

شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۷-۲۴۶-۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۱۳۴۴۴
عنوان و نام پدیدآور	: بیخ چینی (داروی گیاهی معجزه گر در طب سنتی) // به کوشش جلال جلال شکوهی، محمد گلابی، یوسف بیگ باباپور، تهران: منشور سمیر: بنیاد شکوهی، ۱۳۹۷.
مشخصات نشر	: ۲۱۱ص.
مشخصات ظاهری	: جنسینگ Ginseng
موضوع	: جنسینگ -- مصارف درمانی Ginseng -- Therapeutic use
رده بندی دیویی	: ۳۳۳۸۴/۶۱۵
رده بندی کنگره	: RS ۱۶۵/ج۹۸ ۱۳۹۷
سرشناسه	: جلال شکوهی، جلال، ۱۳۳۹
شناسه افزوده	: گلابی، محمد، ۱۳۵۹
شناسه افزوده	: بیگ باباپور، یوسف، ۱۳۵۷
شناسه افزوده	: بنیاد فرهنگی شکوهی
وضعیت فهرست نویسی	: قبا

جینس بدگ (بیخ چینی)

(داروی گیاهی معجزه گر در طب سنتی)

به کوشش:

دکتر جلال جلال شکوهی، دکتر محمد گلابی، دکتر یوسف بیگ باباپور

ناشر: منشور سمیر با همکاری بنیاد شکوهی

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۹۷

بهای چاپ: ۳۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۷-۲۴۶-۷

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی و اقتباس در گیومه در مستندنویسی و مانند آن‌ها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
بیخ چینی (رساله در خواص چوب چینی و قهوه و چای)، اثر حکیم قاضی بن کاشف الدین محمد رشید یزدی اردکانی (توفی ۱۰۷۵ق).....	۱۷
رساله چوب چینی (در خاصیت بیخ چینی)، اثر علامه ابن محمود بن مسعود شیرازی (۱۱ق).....	۵۳
رساله چوب چینی، اثر حکیم ملا محمد جعفر بن محمد صفی صفادی آباده‌ای (سده ۱۱ق).....	۷۹

مقدمه

بیخ چینی یا جین سینگ (شن سنگ، به معنی ریشه آدم‌نما)، گیاهی است چند ساله به بلندی تا ۸۰ سانتی متر، با برگ‌هایی مشتمل بر پنج برگچه نوک‌تیز دندانه‌دار با دو برگچه رایی کوچک‌تر از بقیه؛ اما قسمت مورد استفاده در این گیاه، ریشه‌ها هستند. ریشه‌های گاهان مسن و غیر پرورشی آن دارای ارزش دارویی بیشتری است. گیاه اکثراً در نواحی جنگلی، کوهستانی و به‌خصوص در نواحی پر آب و تخته‌سنگی رشد می‌کند.

جین سینگ یکی از پرکاربردترین گیاهان دارویی در طب سنتی است و انواع مختلف آن بیش از دو هزار سال است که در پزشکی استفاده می‌شود. در یونان نیز رد پای از این گیاه با عنوان «پاناکس» به معنای «شفابخش کل» دیده می‌شود و خواص آن، مشتریان زیادی را به خود جلب کرده است.

ریشه آدم‌نمای این گیاه که نامش نیز برگرفته از آن است، طرفداران مکتب Signatures را به این باور سوق داده است که این ریشه می‌تواند برای درمان و تقویت هر عضوی از بدن به کار رود و از قدیم برای درمان بیماری‌های ضعف و ناتوانی، تصلب شرایین، بیماریهای خونی و خونریزی، کولیت و رهایی از دردهای ناشی از کهولت، سرطان، و اختلالات پیری به کار رفته است.

همچنین بر اساس اسناد موجود، ریشه جین سینگ از خواصی مانند تقویت عمومی بدن، افزایش ناتوانی ذهنی و فیزیکی، حفاظت از بدن در برابر دیابت‌های آزمایشی، پریشانی عصبی، بیماری ناشی از اشعه‌ها و برخی از انواع سرطان برخوردار است؛ و نیز اثرات زیر را برای این گیاه مورد تأیید قرار داده‌اند که شامل: ضد استرس،

کاهش حساسیت به استرس، افزایش قدرت روحی و جسمی، میزان کار، افزایش میل جنسی، تحریک کننده سیستم ایمنی، توانایی سنتز پروتئین در بدن، افزایش قدرت ترشح غدد داخلی، کاهش قند خون، کاهش کلسترول سرم، ضد سموم، و محافظت از آثار زیان بار اشعه‌هاست.

جین سینگ، گیاه بومی کوه‌های جنگلی قسمت شرق آسیا است. این گیاه در چین، ژاپن، شوروی سابق و کره کشت می‌شود و فرآورده‌های دارویی آن عمدتاً از کره، چین، ژاپن صادر می‌گردد و گونه‌های مختلفی دارد.

مهمترین اثرات زیان‌ناک شده جین سینگ عبارتند از ضد درد، ضد آریتمی، ضد سرطان، ضد افسردگی، ضد ورم، ضد نفخ، آنتی اکسیدان، ضد عفونی کننده، ضد ویروس، افزایش دهنده میل جنسی، مقوی قلب، ملین، ادرارآور، مهووع، محرک، استروژنیک، محافظ کبد، خلط‌آور، افزایش دهنده حافظه، محرک تنفسی، مسکن، مقوی معده، گشاد کننده عروق، کاهش دهنده قند خون (ضد دیابت)، محرک سیستم ایمنی، آرام بخش و محرک تنفسی.

و برخی عوارض جانبی این دارو در مصرف مقادیر زیادی از آن باعث بی خوابی، عصبانیت، اسهال به ویژه هنگام صبح، کاهش فشار خون، راش پوستی، پریود شدید و قاعدگی سنگین می‌شود.

ترکیبات اصلی **جین سینگ**؛ تری ترین ساپونین‌هایی به نام **جین سنوزید**، اسانس‌هایی حاوی اجسامی از جمله لیمونن، تریپتول و سیترال می‌باشد. همچنین دارای ۳۲-۸ درصد نشانه است. دارای ویتامین‌های B_{12} ، اسید نیکوتینیک، بیوتین (B_7)، تیامین، ریوفلاوین و پانتوتینیک اسید است. ترکیبات دیگر نیز به نام کولین، مواد معدنی، قند‌های ساده شامل گلوکز، فروکتوز، سوکروز، مالتوز و فلاوونوئیدها در این گیاه شگفت موجود است.

به تازگی تعدادی پلی استیلن که به نام های جین سنوی نس A تا K نام گذاری شده اند، در آن کشف شده و نیز عنصر مهم ژرمانیوم به مقدار قابل ملاحظه در آن گزارش شده است.

در آثار پزشکان قدیم و معتبر ایرانی در مورد خواص جین سنگ آمده که خون را تصفیه می کند، در معالجه ناراحتی های روانی بی بدیل است، از پیشرفت سرطان جلوگیری می کند، جذام را از بین می برد و بهبود می بخشد، علاج کندی ذهن است.

این گیاه هزار سال پیش در مرزهای چین محبوس بوده و کسی جز چینی ها از خواص معجزه آسای آن اطلاعی نداشت و به همین جهت در کتب دانشمندان و پزشکان بزرگ ایرانی مانند محمد زکریای رازی و شیخ الرئیس ابوعلی سینا وارد نشده بود و چون پایه علمی طبابت در اروپا را کتب دو دانشمند یاد شده تشکیل می داد، به همین لحاظ اروپایی ها نیز اطلاع کمی در مورد آن نداشته اند. ولی اخیراً پی به خواص آن برده و کارخانه های بزرگ داروسازی مشغول مطالعه می باشند تا بتوانند خواص دارویی آن را پیدا کرده و از آن به بهره برداری نمایند، غافل از این که پس از باز شدن دیوار چین عده ای از پزشکان ایرانی مانند حکیم میر عماد الدین شیرازی، حکیم میر محمد تهرانی، حکیم میرزا قاضی یزدی، حکیم مؤمن و حکیم ملا محمد جعفر آباده ای و... روی آن قبلاً مطالعه کرده و خواص استفاده از آن را پیدا کرده اند.

چنانچه ذکر شد، زادگاه اصلی بیخ چینی، کشور چین است و چون آن را در جاهای دیگر بکارند، یا سبز نمی شود و یا تغییر ماهیت داده، بسیاری از خواص خود را از دست می دهد. چنانچه عقیلی علوی شیرازی صاحب کتاب «مخزن الادویه»، توانست ریشه آن را با مقداری خاک قرمز از زادگاه اصلی آن به دست آورده و آن

را در باغچه منزل خود در مرشد آباد بکارد. گیاه آن روید، ریشه آن شیرین تر از گیاه چینی، ولی خواص آن کمتر بود و چون سال دیگر ریشه جدید را کاشتند، پوسید و سبز نگردید. اخیراً نیز در آمریکا، ژاپن، کره و بسیاری از کشورهای دیگر این گیاه را کاشته‌اند، ولی هیچ کدام مانند گیاه اصلی آن نیست.

ببخ چینی برای تقویت قوه باه و برگشت شهوت مأیوسان، تصفیه خون، معالجات روانی و نواع جنون، مالیخولیا، مانیا و معالجه امراض صعب العلاج و عاصی العلاج مثل انواع سرطانها و تومورهای بدخیم و خوش خیم و زخم‌های ناسور و چرکی جذام، رعشه، تشنج، تبای (اسپاسم)، فلج، سردرد مزمن، درد شقیقه، کندی ذهن، حواس پرتی و فراموشی بسیار مفید می‌باشد.

ببخ چینی کمی خراش آور و پیشاب آور و قاعده آور می‌باشد و سریع النفوذ در موی رگ‌ها بوده و برای بسیاری از امراض تجویز شده است. بزرگترین خاصیتی که داروسازان سنتی ایران به آن نسبت داده‌اند، داروسازی جدید از آن بی اطلاع است، معالجه «بیماری اوراق» می‌باشد. مرض اوراق که به ندرت دیده می‌شود و در ایران، سابقاً چند مورد از آن دیده شده است، نوعی خود اعضاء است؛ در این بیماری که از نوک انگشتان شروع می‌شود، مغز خاکستری عصب به تدریج خورده شده و عضلات به تدریج از بین می‌روند. به همین جهت به آن «رموز عضلانی» نیز گفته می‌شود. نام فرنگی بیماری اوراق، «سارکو» است. همین که این خوره به اعصاب قلب رسید، بیمار می‌میرد. حداکثر دوره این بیماری از تاریخ ابتلا تا رسیدن مرگ کمتر از دو سال و دو ماه می‌باشد.

خاصیت دیگری که داروسازان سنتی ایران به آن نسبت داده‌اند، درمان معتادان به تریاک می‌باشد که شرح مفصل آن در «قربادین کبیر» عقیلی شیرازی نوشته شده است.

اما قسمت مورد استفاده این گیاه، ریشه آن می باشد و متأسفانه در بازار، ریشه های دیگری را به جای ریشه چوب چینی می فروشند؛ مخصوصاً در بازار اروپا بیشتر جین سینگ ژاپنی که فقط شباهت به ریشه آن دارد، زیاد دیده می شود. «عُشْبَةُ چینی» نوعی ساقه زیرزمینی است که از چین و ژاپن می آورند و غالباً آن را با بیخ چینی اشتباه کرده و عده ای از لغت نویسان، واژه «اسکوتین» را که لغت فرنگی آن است، بیخ چینی ترجمه کرده اند. عربی آن جزوار چینی است و منافع بیخ چینی را ندارد. بی بو، بدون طعم و کمی گس بوده و راه شناسایی آن از چوب چینی نیز همین است؛ زیرا طعم چوب چینی کمی شیرین است. این گیاه دارای تانن و صمغ بوده و خاصیت مسهلی دارد. نباید آن را با گیاه عُشْبَةُ معمولی اشتباه کرد. این گیاه در کنار بحر خزر می روید و نوع ایرانی آن برای تصفیه خون و نفرس مفید است و بهترین دارو برای معالجه سیفلیس می باشد.

درباره بیخ چینی و خواص معجزه گر دارویی و درمانی آن در تاریخ پزشکی و طب سنتی ایران، چندین رساله توسط پزشکان ایرانی نوشته شده که هر یک از جایگاه ویژه ای برخوردار هستند. حکیم عقیلی عده سی و ری در «مخزن الادویه» و حکیم مؤمن تنکابنی در «تحفه المؤمنین»، تجربیات و تحقیقات مبسوطی در این عرصه داشته اند. همچنین حکیم میرعمادالدین شیرازی در عصر شاه طهماسب در قرن ۱۰ در هند به فارسی، میرزا قاضی اردکانی یزدی برای شاه عباس دوم در قرن ۱۱، به فارسی درباره خواص و منافع و چگونگی استفاده از بیخ چینی و مسیح مهندی در قرن ۱۱ در قالب شعر فارسی و ملک الاطباء میرزا کاظم رشتی در قرن ۱۳ به فارسی در خصوص چوب چینی مطالب تحقیقی ارزنده ای نگاشته اند.

در این کتاب از آثار سه دانشمند برجسته ای که در باب بیخ چینی رساله مستقل نوشته اند، استفاده شده و صورت رسایل ایشان به تفکیک و ترتیب آورده شده است.

این دانشمندان عبارتند از حکیم میرعمادالدین شیرازی (سده ۱۰ ق.)، میرزا قاضی اردکانی یزدی (سده ۱۱ ق.) و حاج محمد جعفر آواده‌ای (سده ۱۱ ق.). امید است که در شناسایی، تحقیقات داروسازی و درمان به طریق طب طبیعی، این گیاه و رسایل منتشره حاضر مورد توجه قرار گیرد. از تمامی دوستانی که ما را در بازخوانی و آماده سازی و انتشار این مجموعه یاری فرمودند، نهایت تشکر و قدردانی را به جای می آوریم.

والسلام علیکم

پاییز ۱۳۹۷